

Relacje sąsiedzkie

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- Od 1995 roku, odkąd prowadzimy badanie więzi społecznych w miejscu zamieszkania, relacje sąsiedzkie o charakterze czysto grzecznościowym i konwencjonalnym stają się mniej powszechne. W ciągu całego analizowanego okresu obserwujemy także minimalne, ale dość systematyczne, zmniejszanie się zakresu sąsiedzkiego współdziałania o charakterze pomocowym, polegającego na wyświadczeniu sobie drobnych przysług, jak pożyczanie sobie czegoś, pilnowanie domu, pomoc w opiece nad dziećmi itp.
- Dużo częstsze w relacjach z sąsiadami, niż rejestrowaliśmy kiedykolwiek wcześniej, są dziś kontakty o charakterze towarzyskim – wzajemne odwiedzanie się, bywanie u siebie na uroczystościach rodzinnych czy innych spotkaniach. W porównaniu z poprzednim badaniem z 2017 roku odsetek Polaków, którzy utrzymują tego typu zażyłe kontakty z sąsiadami, wzrósł aż o 20 punktów procentowych.
- W sumie w ciągu ostatnich siedmiu lat zdecydowanie zwiększył się wcześniej dość stabilny odsetek badanych utrzymujących bliskie relacje z sąsiadami, zarówno te o charakterze towarzyskim, jak i pomocowym. O ile w okresie 2008–2017 nie przekraczał on jednej trzeciej deklaracji, to obecnie sięga prawie połowy wskazań. Nie zmienił się natomiast odsetek respondentów nieutrzymujących żadnych bliższych kontaktów z sąsiadami, również od roku 2008 roku na podobnym poziomie utrzymuje się liczba sąsiedzkich konfliktów.
- Tak znaczący wzrost intensywności sąsiedzkich więzi w ostatnich latach można interpretować jako efekt uboczny pandemii COVID-19 i okresu społecznej izolacji, która siłą rzeczy skazywała nas na współdziałanie z najbliższymi sąsiadami. Zadziergnięte wówczas więzi najwyraźniej utrzymują się do dziś.

Zmiany cywilizacyjne związane z rozwojem komunikacji elektronicznej oraz procesem globalizacji sprawiają, że bliskość geograficzna traci na znaczeniu. Z tego względu między innymi relacje pomiędzy sąsiadami stają się obecnie luźniejsze niż dawniej. Potrzeby bezpieczeństwa i przynależności, które kiedyś przynajmniej po części zaspokajały tradycyjne więzi sąsiedzkie, realizowane są na inne sposoby i w innych kręgach. Z drugiej zaś strony przemiany własnościowe i zarządcze, jeśli idzie o nieruchomości mieszkalne w miastach, szczególnie tych dużych, sprawiają, że sąsiedzi tworząc np. wspólnotę mieszkaniową siłą rzeczy muszą się ze sobą jakoś komunikować i współdziałać. Na nowych osiedlach pojawiają się często także oddolne inicjatywy mające na celu nawiązanie relacji sąsiedzkich czy integrację mieszkańców danego osiedla czy dzielnicy. Te dwie przeciwstawne tendencje cywilizacyjne i kulturowe obecne są również z życia Polaków. W tym roku, po siedmiu latach od poprzedniego badania na ten temat, po raz kolejny zapytaliśmy Polaków o ich relacje z sąsiadami¹.

Polacy w ogromnej większości deklarują otwartość na kontakty sąsiedzkie. Ankietowani twierdzą, że nie unikają sąsiadów, nie izolują się od nich (84%), więcej nawet – w miarę możliwości starają się nawiązywać z nimi kontakty, pozdrawiając, zamieniając kilka słów czy rozmawiając z napotkanym sąsiadem (88%). Zdecydowana większość badanych twierdzi, że ma życzliwych, dobrych sąsiadów, na których w razie potrzeby mogliby liczyć (80%). Jednocześnie jednak sąsiedzkie relacje większości Polaków zdają się mieć przede wszystkim konwencjonalny, grzecznościowy charakter, a prawie trzy piąte badanych przyznaje, że w relacjach z sąsiadami starają się postępować tak, by nikt z nich nie miał do nich pretensji, ale trzymają się na dystans (57%). Mniej więcej co siódmy badany (15%) izoluje się w miejscu zamieszkania, nie nawiązuje kontaktów sąsiedzkich, a nawet wręcz z zasady unika sąsiadów i w miarę możliwości z nikim się nie kontaktuje.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (412) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

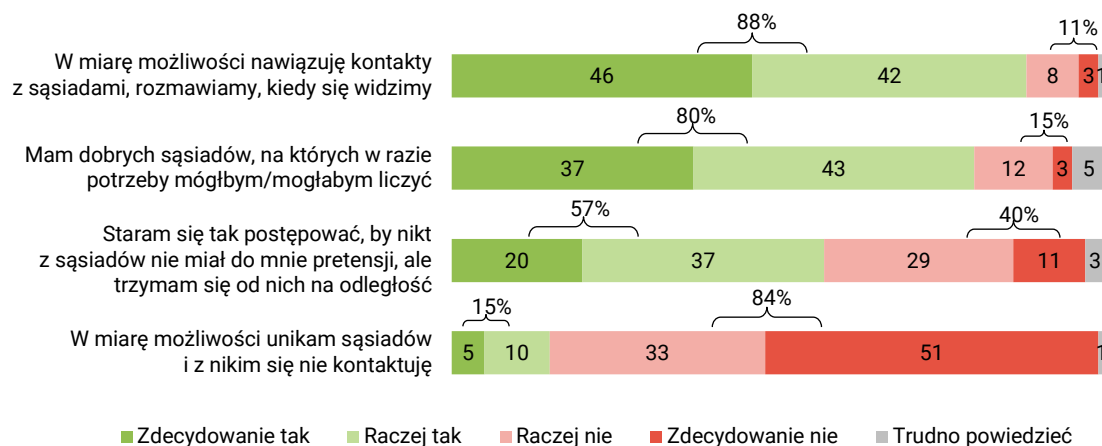
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 14 do 25 sierpnia 2024 roku na próbie liczącej 939 osób (w tym: 66,7% metodą CAPI, 20,3% – CATI i 13,0% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

CBOS

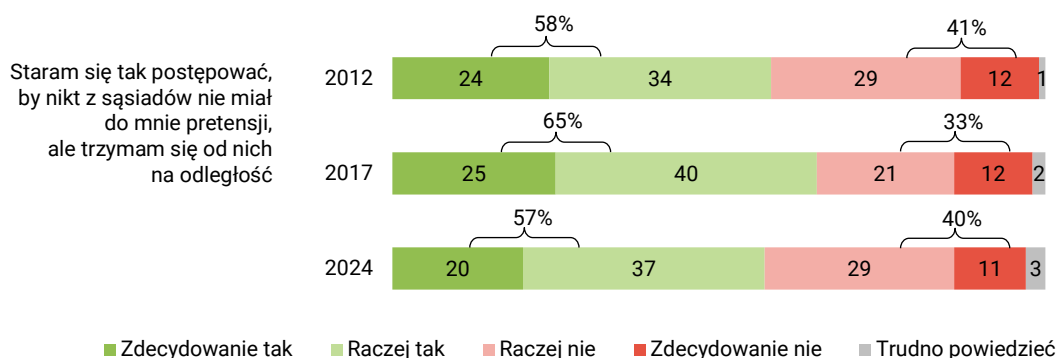
RYS. 1. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie?

Zmiany w deklaracjach badanych na przestrzeni ostatnich dwunastu lat są niejednoznaczne. Między rokiem 2012 a 2017 odsetek Polaków zachowujących pewien dystans wobec sąsiadów („ale trzymam się od nich na odległość”), przy jednoczesnym przestrzeganiu zasad współżycia społecznego („by nikt nie miał do mnie pretensji”) wzrósł o 7 punktów procentowych (z 58% do 65%). Jednocześnie obniżyła się liczba badanych niestosujących się do tego wzoru postępowania – o 8 punktów (z 41% do 33%). Z kolei w roku 2024, w porównaniu z sytuacją sprzed siedmiu lat, czyli z roku 2017, częstość deklarowanego dystansu w kontaktach sąsiedzkich ponownie zmniejszyła się i w zasadzie powróciła do poziomu z 2012 roku. W 2017 roku 65% ankietowanych (w tym co czwarty zdecydowanie – 25%) hołdował zasadzie przestrzegania norm poprawnego współżycia i jednoczesnego zachowywania dystansu w relacjach z sąsiadami. Obecnie deklaracje takie składa niespełna trzy piąte respondentów (57%), przy czym tylko co piąty (20%) z całą stanowczością potwierdza, iż taki typ relacji dobrze opisuje jego stosunki z sąsiadami.

CBOS

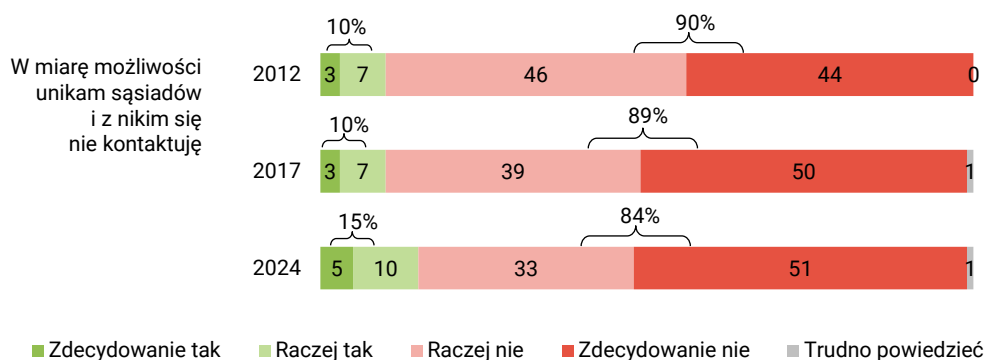
RYS. 2. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie?

W ciągu ostatnich siedmiu i dwunastu lat wzrósł natomiast odsetek osób jednoznacznie izolujących się od sąsiadów w miejscu swego zamieszkania. O ile między rokiem 2012 a 2017 praktycznie nie zmieniła się liczba deklaracji mówiących o unikaniu sąsiadów „w miarę możliwości” (po 10%), a także odsetek głosów zaprzeczających takiej postawie (odpowiednio 90% i 89%), o tyle w kolejnym siedmioletnim okresie liczba deklaracji sąsiedzkiej *splendid isolation* zauważalnie wzrosła. Obecnie odsetek Polaków, którzy nie chcą wchodzić w żadne relacje z sąsiadami i unikają wszelkich z nimi kontaktów, wynosi 15% i jest o 5 punktów procentowych wyższy niż w 2012 i 2017 roku. Jednocześnie w porównaniu z 2017 rokiem o 5 punktów, a w porównaniu z 2012 rokiem – o 6 punktów procentowych obniżył się odsetek badanych niepraktykujących takiej samoizolacji w swym sąsiedzkim życiu.

CBOS

RYS. 3. Jak układają się Panu(i) stosunki z sąsiadami tu, gdzie Pan(i) mieszka?
Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie?

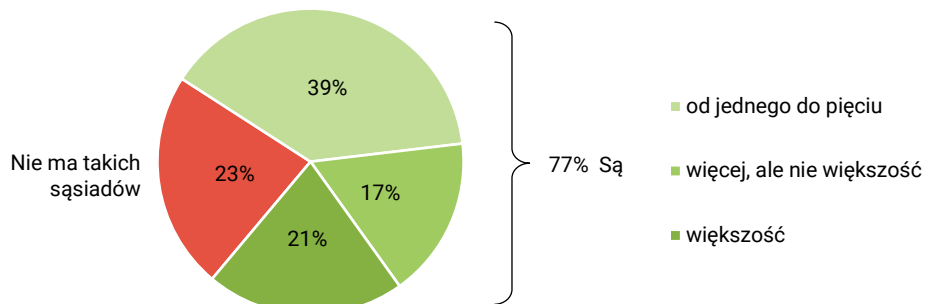
W dalszej części badania analizowaliśmy sposoby nawiązywania i utrzymywania kontaktów z sąsiadami. Zapytaliśmy o kilka najbardziej powszechnych sytuacji: witania się z sąsiadami przy przypadkowych spotkaniach, świadczenia sobie drobnych przysług, utrzymywania bardziej zażyłych kontaktów towarzyskich z sąsiadami i odwiedzania się przy różnych okazjach. Zapytaliśmy także o ciemną stronę kontaktów sąsiedzkich, czyli nieporozumienia i konflikty.

Najpowszechniej praktykowanym rodzajem podtrzymywania relacji sąsiedzkich są relacje czysto konwencjonalne, sprowadzone wyłącznie do grzecznościowej formuły powitania czy pozdrowienia napotkanego sąsiada. Obecnie ponad trzy czwarte badanych utrzymuje tego typu relacje przynajmniej z częścią sąsiadów (77%). W tym więcej niż co piąty ankietowany tego rodzaju relacje utrzymuje z większością sąsiadów (21%).

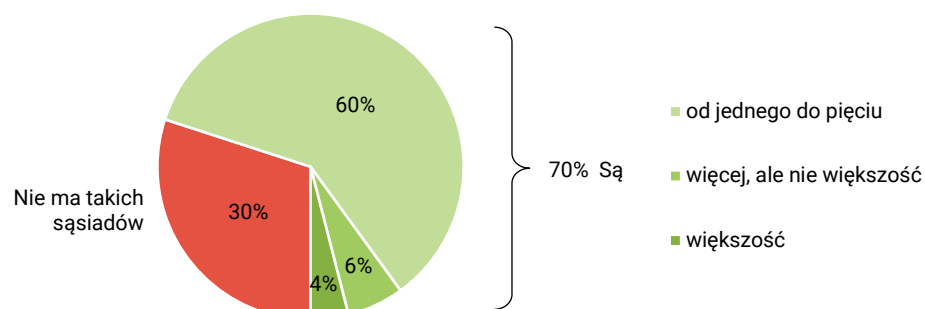
Dość powszechnym zjawiskiem w stosunkach sąsiedzkich jest także świadczenie sobie drobnych przysług, jak np. pożyczanie czegoś, pilnowanie domu, pomoc w opiece nad dziećmi, wzajemne odbieranie przesyłek itp. – praktykuje je ponad dwie trzecie badanych (70%). Zdecydowana większość ankietowanych (60%) przyznaje jednak, że takie bardziej zażyłe stosunki łączą ich jedynie z nielicznymi z sąsiadów (od jednego do pięciu), natomiast tylko niewielu (4%) jest tak blisko zżyta z większością sąsiadów.

RYS. 4. Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć:

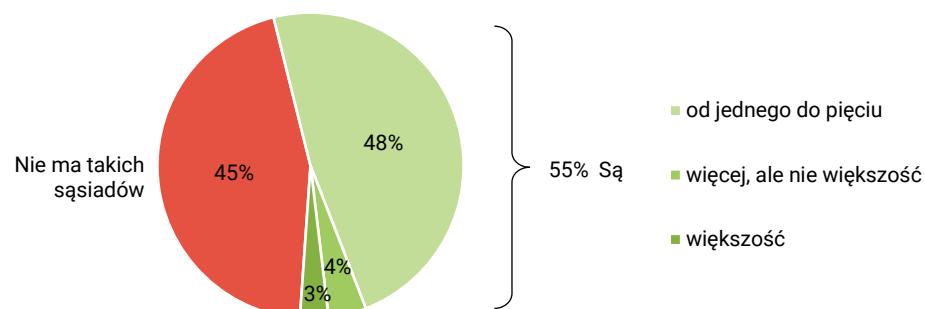
– kiedy się spotykamy, to mówimy sobie „dzień dobry”, „co słyhać?”, ale nic więcej

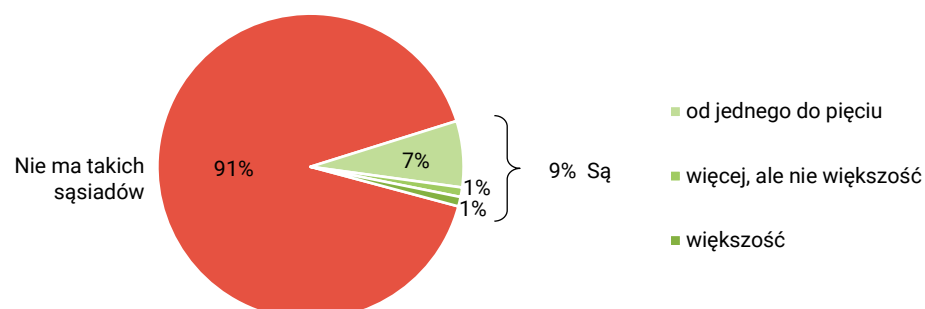
– świadczymy sobie drobne przysługi, np. coś się pożyczy, popilnuje dziecka itp.

– bywamy u siebie na imieninach, uroczystościach rodzinnych itp.

– ciągle są z nimi kłótnie

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Ponad połowa badanych (55%) deklaruje, że utrzymuje relatywnie bliskie, osobiste kontakty towarzyskie z sąsiadami: bywają u siebie na imieninach, urodzinach czy spotykają się z okazji różnych innych uroczystości rodzinnych. Również tego rodzaju relacje są przede wszystkim ograniczone do wąskiej grupy – od jednego do pięciu – sąsiadów (49%), a niewielu badanych taki poziom zażyłości łączy z większością sąsiadów (3%).

Polacy deklarują, że konflikty w najbliższym sąsiedztwie zdarzają się tylko nielicznym spośród nich, co jedenasty (9%) z badanych przyznał, że jest skonfliktowany z sąsiadami. W większości przypadków są to spory czy animozje ze stosunkowo niewielką grupą (od jednego do pięciu sąsiadów – 7%). Tylko zupełnie nieliczni (1%) są skonfliktowani i żyją jak przysłowiowy pies z kotem z większością sąsiadów.

Aktualne deklaracje badanych wskazują, że w porównaniu z poprzednimi pomiarami obecnie czysto grzecznościowe i konwencjonalne relacje sąsiedzkie – sprowadzające się do słów powitania czy zdawkowej wymiany zdań – są mniej powszechne. Odkąd prowadzimy pomiar, czyli od 1995 roku, tego rodzaju formy relacji sąsiedzkich były udziałem od 83% do 92% dorosłych Polaków (przeciętna z pięciu pomiarów: 86,4%). W poprzednim pomiarze, z roku 2017 swoje kontakty z sąsiadami opisywało w ten sposób 84% badanych. Obecnie podobne deklaracje składa tylko 77% respondentów, co w stosunku do sytuacji sprzed siedmiu lat oznacza spadek o 7 punktów procentowych. Jednocześnie na przestrzeni ostatnich lat zmniejszyła się grupa badanych, którzy przyznają, że takie wyłącznie grzecznościowe kontakty utrzymują z większością sąsiadów (spadek z 27% w 2017 roku, do 21% obecnie), natomiast nieco zwiększył się odsetek tych, którzy tego typu stosunki utrzymują tylko z maksymalnie pięcioma sąsiadami (z 36% w 2017, do 39% – obecnie).

W ciągu całego analizowanego okresu niemal trzydziestu lat obserwujemy minimalny, ale jednak systematyczny spadek odsetka deklaracji „pomocowego” typu sąsiedzkiego współdziałania, polegającego na wyświadczaniu sobie drobnych przysług, np. pożyczania sobie czegoś, pilnowania domu, pomocy w opiece nad dziećmi czy odbierania przesyłek. W tym czasie częstość tego rodzaju sąsiedzkiej współpracy obniżyła się w sumie o 8 punktów procentowych, najwyższa była w 1995 roku (78%), zaś najniższą notujemy obecnie (70%). Jednocześnie spadła powszechność tego typu usług sąsiedzkich: o ile u progu XXI wieku, czyli w okresie 1995–2000, tego typu pomoc w przypadku 11–12% badanych dotyczyła większości sąsiadów albo też liczby relacji większej niż pięć (11%), to obecnie obejmuje odsetek trzy razy mniejszy w odniesieniu do większości sąsiadów (4%) i prawie dwa razy mniejszy w przypadku ponad pięciu sąsiadów (6%). Ponadto zawężenie sieci kontaktów sąsiedzkich o charakterze usługowym uwidacznia się we wzroście częstości mniej licznych relacji, z jednym do pięciu sąsiadów, z 54–55% u progu nowego wieku, do 60% obecnie. Analizując dane w dłuższej perspektywie można stwierdzić, że taki model sąsiedztwa, oparty na wzajemnej pomocy i świadczeniu sobie drobnych przysług, choć wciąż częsty, wraz z upływem lat traci na znaczeniu.

TABELA 1

Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć:		Wskazania badanych według terminów badań					
		1995	2000	2008	2012	2017	2024
		w procentach					
– kiedy się spotykamy to mówimy sobie „dzień dobry”, „co słyhać?” ale nic więcej	Nie ma takich sąsiadów	14	13	8	17	16	23
	Są	86	87	92	83	84	77
	– od jednego do pięciu	28	29	29	31	36	39
	– więcej, ale nie większość	23	25	25	22	21	17
	– większość	35	33	38	30	27	21
– świadczymy sobie drobne przysługi, np. coś się pożyczy, popilnuje dziecka itp.	Nie ma takich sąsiadów	22	24	24	27	28	30
	Są	78	76	76	73	72	70
	– od jednego do pięciu	55	54	61	62	64	60
	– więcej, ale nie większość	11	11	8	6	6	6
	– większość	12	11	7	5	2	4
– bywamy u siebie na imieninach, uroczystościach rodzinnych itp.	Nie ma takich sąsiadów	59	62	68	66	65	45
	Są	41	38	32	34	35	55
	– od jednego do pięciu	31	31	28	29	32	48
	– więcej, ale nie większość	5	4	2	4	2	4
	– większość	5	3	2	1	1	3
– ciągle są z nimi kłótnie	Nie ma takich sąsiadów	-	-	94	94	90	91
	Są	-	-	6	6	10	9
	– od jednego do pięciu			4	5	9	7
	– więcej, ale nie większość			1	1	1	1
	– większość			1	0	0	1

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Dużo częstsze w relacjach z sąsiadami, niż kiedykolwiek wcześniej rejestrowaliśmy, są dziś natomiast kontakty o charakterze towarzyskim – wzajemne odwiedzanie się, bywanie u siebie na uroczystościach rodzinnych czy innych spotkaniach. W porównaniu z 2017 rokiem odsetek badanych, którzy utrzymują tego typu kontakty z sąsiadami, wzrósł aż o 20 punktów procentowych (z 35% w 2017 roku do 55% – obecnie). Ten wzrost, choć mniej intensywny, obserwujemy również w dłuższym okresie – jeśli za punkt odniesienia przyjąć rok 1995, to odsetek tego typu relacji zwiększył się o 14 punktów procentowych. Sąsiedzi, z którymi spotykamy się na gruncie towarzyskim, nadal należą jednak do grona nielicznych – najczęściej od jednego do pięciu sąsiadów, choć ich liczba jest wyraźnie większa niż w poprzednich latach.

Od roku 2008, odkąd o to pytamy, na podobnym poziomie utrzymuje się liczba sąsiedzkich konfliktów. Szesnaście lat temu 94% badanych deklaroowało, że problem nieporozumień czy antagonizmów z sąsiadami ich nie dotyczy, zaś obecnie taką deklarację składa 92% respondentów. Zbliżona liczba ankietowanych wchodzi w konflikty z sąsiadami, kłótnie i zatargi są obecnie udziałem 9% badanych.

Co zrozumiałe, popularność poszczególnych typów więzi sąsiedzkich zależy w dużej mierze od charakteru i wielkości lokalnej społeczności. Na przykład stosunki sąsiedzkie w wielkich miastach są z reguły uznawane za bardziej konwencjonalne i zanonimizowane, podczas gdy w tradycyjnych społecznościach wiejskich zwykle traktowane są jako bardziej osobiste. Czy te przekonania znajdują potwierdzenie w naszym badaniu?

Według deklaracji ankietowanych, mieszkańcy wsi rzadziej niż osoby mieszkające w miastach praktykują sąsiedzkie relacje o charakterze wyłącznie konwencjonalnym i grzecznościowym. Mieszkańcy wsi rzadziej niż osoby mieszkające w miastach mówią sobie jedynie „dzień dobry” podczas przypadkowych spotkań (72%), natomiast szczególnie często ten obyczaj kultywują

mieszkańcy dużych, choć nie największych miast, liczących 100–500 tys. mieszkańców (86%). Z kolei mieszkańcy wsi i najmniejszych miast (do 20 tys. ludności) częściej niż respondenci z większych miast, zwłaszcza tych liczących od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców, wyświadczają sobie drobne przysługi (odpowiednio 77% i 54%). Na tle mieszkańców miast, zwłaszcza tych dużych, społeczność większą wyróżniają także częstsze sąsiedzkie kontakty o charakterze towarzyskim – bywanie u siebie, zapraszanie sąsiadów na uroczystości rodzinne itp. (63% na wsi, wobec 42% w miastach od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców).

Jeśli chodzi o sąsiedzkie nieporozumienia i konflikty, to relatywnie najczęściej deklaruje je mieszkańcy miast liczących od 100 tys. do 500 tys. ludności (13%), zaś najrzadziej – mieszkańcy wsi z jednej strony, a największych aglomeracji – z drugiej (po 7%). Nie są to jednak duże różnice.

Ogólnie rzecz biorąc najbliżsi konwencjonalnego, czysto formalnego modelu współżycia sąsiedzkiego są właśnie mieszkańcy dużych, choć nie największych miast – od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców. To oni stosunkowo najrzadziej wyświadczają sobie drobne przysługi czy spotykają się z sąsiadami na gruncie towarzyskim, natomiast najczęściej ograniczają się do zwyczajowego „dzień dobry” na powitanie, a także notują relatywnie najwięcej konfliktów sąsiedzkich. Nieco lepiej sytuacja wygląda w największych miastach, powyżej 500 tys. mieszkańców, a także liczących mniej niż 100 tys. mieszkańców, szczególnie tych do 20 tys. Natomiast, zgodnie z oczekiwaniami, najbliżej siebie żyją mieszkańcy wsi, najczęściej spotykają się z sąsiadami na gruncie towarzyskim, najczęściej udzielają sobie wzajemnie pomocy w drobnych sprawach, relatywnie rzadziej się kłócą, rzadziej ograniczają relacje sąsiedzkie jedynie do grzecznościowych powitań czy pożegnań.

TABELA 2

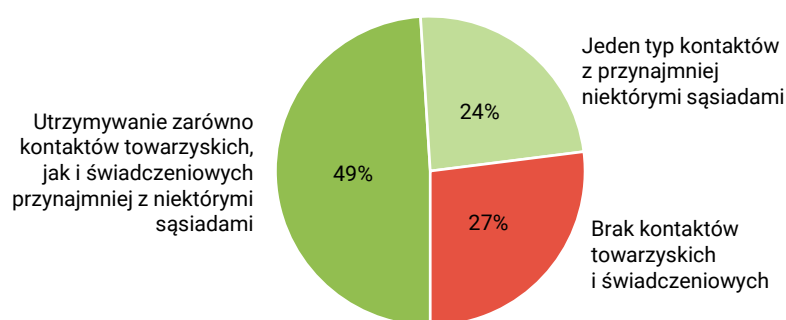
Typy kontaktów sąsiedzkich		Miejsce zamieszkania				
		wieś	miasto			
			do 20 tys. ludności	20 tys. – 100 tys.	100 tys. – 500 tys.	500 tys. i więcej
		w procentach				
Konwencjonalne („dzień dobry”)	Nie ma takich sąsiadów	28	21	21	14	21
	Są	72	79	79	86	79
	– od jednego do pięciu	37	39	37	46	45
	– więcej, ale nie większość	17	19	17	11	17
	– większość	18	21	25	29	17
Pomocowe („świadczymy sobie drobne przysługi”)	Nie ma takich sąsiadów	23	33	28	46	32
	Są	77	77	72	54	68
	– od jednego do pięciu	64	61	59	48	59
	– więcej, ale nie większość	8	3	8	5	5
	– większość	5	3	5	1	4
Towarzyskie („bywamy u siebie”)	Nie ma takich sąsiadów	37	45	52	58	49
	Są	64	54	48	42	51
	– od jednego do pięciu	55	48	43	37	47
	– więcej, ale nie większość	5	3	4	1	1
	– większość	4	3	1	4	3
Konfliktowe („ciągle są z nimi kłótnie”)	Nie ma takich sąsiadów	93	92	91	87	92
	Są	7	8	9	13	7
	– od jednego do pięciu	6	6	8	11	6
	– więcej, ale nie większość	1	1	1	1	0
	– większość		1		1	1

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Podsumowując można powiedzieć, że bliskie relacje z sąsiadami utrzymuje dziś prawie połowa dorosłych Polaków (49%) – taki bowiem odsetek badanych deklaruje, że może się do nich zwrócić z prośbą o drobną przysługę, a zarazem przynajmniej niektórych ze swoich sąsiadów odwiedza na gruncie towarzyskim. Prawie co czwarty respondent (24%) ma wśród sąsiadów osoby, z którymi albo spotyka się w celach towarzyskich, albo przynajmniej może liczyć na ich pomoc w drobnych sprawach. Natomiast ponad jedna czwarta ankietowanych (27%) żyje w stanie sąsiedzkiej izolacji, bowiem deklarują, że wśród swoich sąsiadów nie mają nikogo, z kim utrzymywaliby kontakty towarzyskie lub też mogliby liczyć na ich doraźną pomoc w drobnych sprawach.

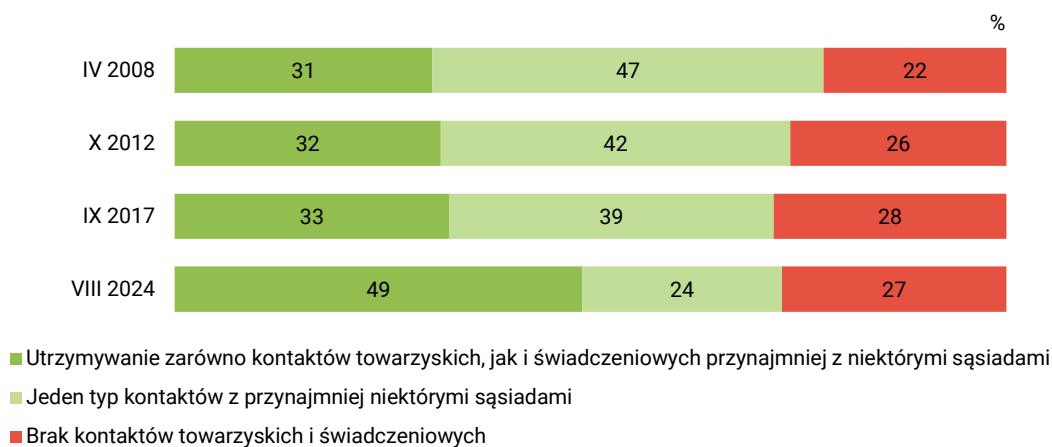
CBOS

RYS. 5. Wskaźnik dobrego sąsiedztwa

Porównanie z poprzednimi badaniami pozwala stwierdzić, iż w ciągu ostatnich siedmiu lat zdecydowanie zwiększył się wcześniej dość stabilny odsetek badanych utrzymujących bliskie relacje z sąsiadami, zarówno te o charakterze towarzyskim, jak i pomocowym (z 33% w 2017 roku do 49% – obecnie). O ile od roku 2008 do 2017 włącznie odsetek ten nie przekraczał jednej trzeciej deklaracji, to obecnie sięga prawie połowy wskazań. Z drugiej strony wyraźnie zmniejszyła się liczba badanych utrzymujących tylko jeden typ kontaktów z sąsiadami (z 39% w 2017 roku, do 24% – obecnie). Natomiast nie zmienił się znacząco odsetek badanych nieutrzymujących żadnych bliższych kontaktów z sąsiadami (28% w 2017 roku, 27% – obecnie). Czy tak znaczący wzrost intensywności sąsiedzkich więzi od 2017 roku, jaki zarejestrowaliśmy obecnie, można łączyć z pandemią COVID-19, która miała miejsce w tym okresie? Wydaje się, że jest to możliwe, bowiem społeczna izolacja i zamknięcie w domach siłą rzeczy skazywało nas na współdziałanie w razie nagłej potrzeby, przede wszystkim z najbliższym „terytorialnie” otoczeniem społecznym, w tym także z najbliższymi sąsiadami. Zadzierzgnięte wówczas, niejako pod wpływem przymusu więzi mogły utrzymać się do dziś.

RYS. 6. Wskaźnik dobrego sąsiedztwa

O bliskich relacjach z sąsiadami mówią najczęściej badani regularnie biorący udział w praktykach religijnych – kilka razy w tygodniu (62%) lub przynajmniej raz w tygodniu (58%), ankieterzy z wykształceniem zasadniczym zawodowym i mieszkańcy wsi (po 58%), osoby w wieku od 45 do 54 lat (55%). W grupach społeczno-zawodowych szczególnie często są to rolnicy (80%), a w innym ujęciu – osoby pracujące w prywatnych gospodarstwach rolnych (72%), robotnicy niewykwalifikowani (69%), respondenci bezrobotni (58%) i w dalszej kolejności – pracownicy administracyjno-biurowi (53%).

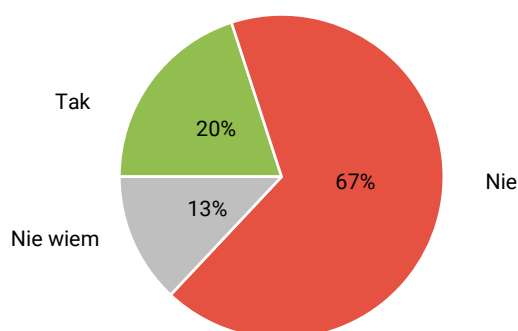
Z kolei brak jakichkolwiek bliskich relacji sąsiedzkich dotyczy najczęściej mieszkańców miast liczących od 100 tys. do 500 tys. ludności (44%), najmłodszych respondentów – osób w wieku między od 18 do 24 lat (39%) i o dekadę starszych (w wieku 25–34 lata, 36%), częściej zaliczają się do tej grupy również z jednej strony osoby o najniższych dochodach *per capita* (do 1999 zł, 30%) i negatywnie oceniające własne warunki materialne (34%), z drugiej zaś badani deklarujący najwyższe dochody (od 6000 zł na osobę w rodzinie, 33%). Spośród grup społeczno-zawodowych to przede wszystkim uczniowie i studenci (43%), a także – choć w mniejszym stopniu – pracownicy usług (32%). Niedostatek zażyłych relacji sąsiedzkich wyraźnie idzie w parze z mniejszą częstością praktyk religijnych. Im mniej religijni są badani, tym częściej deklarują brak bliższych relacji z sąsiadami. O ile wśród osób praktykujących kilka razy w tygodniu odsetek ten wynosi zaledwie 15%, to wśród badanych nieuczestniczących w praktykach religijnych brak bliższych relacji z sąsiadami deklaruje 37% badanych.

Podobnie jak w innych dziedzinach kontaktów społecznych, również w wymiarze kontaktów sąsiedzkich w ostatnich latach coraz większego znaczenia nabiera internet, jako medium komunikacyjne najbardziej przyczyniające się do pogłębiania współpracy i integracji lokalnych społeczności. Interesowało nas, jaka jest obecnie rola internetu w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji sąsiedzkich wśród Polaków.

Co piąty badany (20%) słyszał o istnieniu co najmniej jednej sąsiedzkiej grupy funkcjonującej w internecie, która zajmuje się sprawami jego najbliższej okolicy, tym, co się dzieje w jego miejscowości, dzielnicy czy na osiedlu, a także problemami lokalnej społeczności. Ponad dwie trzecie respondentów (67%) uważa, że nie ma żadnej takiej grupy.

CBOS

RYS. 7. Czy w Pana(i) otoczeniu działa jakaś sąsiedzka grupa internetowa, zajmująca się sprawami najbliższej okolicy, tym co się dzieje w Pana(i) miejscowości, na osiedlu, w dzielnicy?

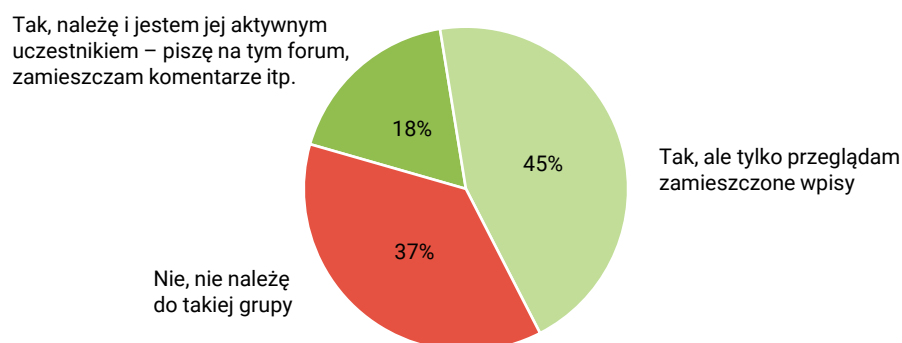
Co zrozumiałe, o istnieniu w sieci tego rodzaju platform najczęściej wiedzą osoby, dla których internet jest poniekąd środowiskiem naturalnym, czyli młodszy respondenci (do 44 roku życia), w tym przede wszystkim najmłodszy z badanych (od 18 do 24 roku życia – 32%). O istnieniu sąsiedzkich grup internetowych zajmujących się sprawami najbliższej okolicy i lokalnej społeczności częściej niż inni wiedzą też mieszkańcy największych aglomeracji (liczących od 500 tys. ludności – 34%), w których zapewne częściej tego rodzaju płaszczyzny sąsiedzkiego porozumienia mają szansę funkcjonować. Częściej niż przeciętnie są to ponadto ankietowani z wyższym wykształceniem (33%), dobrze sytuowani, deklarujący najwyższe dochody na osobę w rodzinie (od 6000 zł *per capita* – 37%), nieco liczniej badani o lewicowych niż prawicowych czy centrowych poglądach politycznych. Spośród grup społeczno-zawodowych informację o funkcjonowaniu takiej grupy internetowej najczęściej mają przedstawiciele średniego personelu, technicy, kadra kierownicza, samodzielni specjaliści, a także – choć już rzadziej – osoby pracujące na własny rachunek oraz uczniowie i studenci.

Większość badanych, którzy wiedzą o istnieniu sąsiedzkiej grupy internetowej, zalicza się do jej użytkowników (63%). Ponad jedna trzecia wiedzących o funkcjonowaniu jakiegoś internetowego sąsiedzkiego forum zupełnie nie korzysta z jego możliwości (37%).

Najczęściej użytkowanie tego rodzaju strony internetowej sprowadza się do biernego uczestnictwa, czyli przeglądania zamieszczanych na forum informacji czy wpisów innych osób, w celu zdobycia wiedzy o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu (45% tych, którzy wiedzą o istnieniu sąsiedzkiej grupy internetowej). Jedynie niespełna co piąty ankietowany, który słyszał o istnieniu takiej grupy sąsiedzkiej, zalicza się do jej aktywnych uczestników (18%), piszących lub komentujących wiadomości na tym forum. W przeliczeniu na całą próbę, to zaledwie 3% ogółu dorosłych Polaków.

RYS. 8. Czy należy Pan(i) do takiej grupy internetowej?

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE WIEDZĄ O ISTNIENIU TAKIEJ GRUPY (N=185)

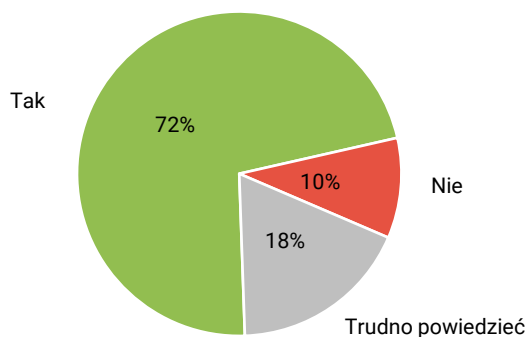
Aktywnymi uczestnikami sąsiedzkich grup internetowych najczęściej są młodszy respondenci, w wieku między 24 a 44 rokiem życia, z wyższym wykształceniem, mieszkający w największych miastach. Z grup społeczno-zawodowych najliczniej reprezentowani są tu pracownicy średniego szczebla i technicy.

Interesowało nas także, czy omawiane internetowe grupy sąsiedzkie podejmują jakieś działania na rzecz lokalnych społeczności i jakiego typu są to działania.

Z deklaracji ankietowanych wynika, że w przypadku większości znanych im sąsiedzkich grup internetowych obserwują oni jakieś ich działania w „realu” na rzecz lokalnych społeczności. Jedynie jedna dziesiąta nie dostrzega tego typu aktywności owych internetowych grup sąsiedzkich (10%), zaś prawie jedna piąta (18%) nie ma informacji na ten temat.

RYS. 9. Czy ta grupa podejmuje jakieś działania na rzecz lokalnej społeczności?

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE WIEDZĄ O ISTNIENIU TAKIEJ GRUPY (N=185)

Zapytaliśmy osoby znające z własnego doświadczenia tego typu aktywności internetowych grup sąsiedzkich, jakiego rodzaju działania one podejmowały. Pytanie miało charakter otwarty, co oznacza, że badani w swobodnie formułowali swoje odpowiedzi.

Okazało się, że najczęściej owa aktywność polegała na organizowaniu rozmaitego rodzaju imprez integracyjnych dla lokalnych społeczności (37%). Badani wymieniali organizowanie imprez lokalnych, eventów, pikników, festynów czy spotkań towarzyskich. Były to także zbiórki pieniędzy na jakiś wspólny cel, wspólne zakupy czy inne wspólne działania, jak pieczenie ciast. Mówiono zarówno o różnego rodzaju akcjach doraźnych, jednorazowych, jak i systematycznie wznawianych lub corocznych (Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, Mikołajki, dożynki itp.). Wspominano o wspieraniu funkcjonowania klubu osiedlowego czy Koła Gospodyń Wiejskich oraz różnych innych działaniach na rzecz osiedla czy wsi. Dodatkowo dalsze 6% badanych mówiło ogólnie o wspólnym spędzaniu czasu i ogólnikowo o niesprecyzowanych działaniach integracyjnych.

Drugim pod względem popularności typem aktywności owych grup internetowych w realnej rzeczywistości była organizacja akcji na rzecz estetyki i zieleni w najbliższym otoczeniu (21%). Mówiono ogólnie o dbałości o zieleń, sprzątanii, sadzeniu drzew czy upiększeniu podwórka. Dość często wspomniano też rozmaite akcje na rzecz dzieci czy ogólnie – młodszego pokolenia (17%). Wspominano o aktywizacji dzieci, organizowaniu im czasu, urządzeniu placów zabaw czy organizowaniu wycieczek.

Ważnym aspektem sąsiedzkiej współpracy koordynowanej za pomocą internetu są również kwestie związane z infrastrukturą drogową w najbliższym otoczeniu (14%). Mówiono o dbałości o infrastrukturę drogową, konserwacji dróg, zgłaszaniu usterek, czyszczeniu дренаży czy utwardzeniu lub wyrównaniu dróg. Wspominano o petycjach w sprawie budowy ulicy, przejazdu, mostka, ścieżek dla pieszych czy rowerów, parkingów, także o zainstalowaniu progów zwalniających, znaków drogowych czy organizacji strefy płatnego parkowania, a także o nacisku na władze na rzecz wprowadzenia dodatkowego przystanku czy w ogóle organizacji nowej linii autobusowej do wsi lub osiedla.

Takie same grupy badanych mówiły o wykorzystaniu owych forów internetowych z jednej strony do wymiany informacji, zawiadamiania o zebraniach, terminach, w ogóle do przekazywania ważnych informacji, o powiadamianiu o tym, co się dzieje w Radzie Gminy itp., a z drugiej również przy organizowaniu i koordynacji pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnościami, chorych, osób starszych, samotnych czy w ogóle dla rodzin potrzebujących pomocy i będących w trudnej sytuacji. Mówiono o działalności charytatywnej, pomocowej, zbiórkach na rzecz potrzebujących czy pomocy w załatwianiu spraw administracyjnych (po 11%). Podobny odsetek respondentów (10%) wspominał jeszcze o akcjach związanych z budową czy przebudową infrastruktury osiedlowej, takiej jak światłowód czy wodociąg. Mówiono również o rewitalizacji osiedla, budynków, odbudowie lub ogólnej dbałości o lokalne o zabytki.

Czy ta grupa podejmuje jakieś działania na rzecz lokalnej społeczności? Jakie to działania?

Imprezy lokalne, pikniki, festyny, spotkania towarzyskie, wspólne akcje, zakupy, jarmark	37%
Estetyka otoczenia, zieleni – sprzątanie, upiększanie, sadzenie drzew, także plan zagospodarowania przestrzennego	21%
Dzieci, zajmowanie się, aktywizacja, place zabaw, wycieczki, Dzień Dziecka	17%
Infrastruktura drogowa – petycje, projekty, zgłaszanie usterek, naprawy, budowa	14%
Wymiana, przekazywanie informacji (ogólnie), co się dzieje, np. w Radzie Gminy, zebrania, strona FB informacyjno-pomocnicza	11%
Pomoc potrzebującym, chorym, starym, samotnym itp., działalność charytatywna, pomoc w załatwianiu spraw administracyjnych	11%
Infrastruktura osiedlowa – światłowód, wodociąg, rewitalizacja osiedla, budynków, dbałość o zabytki	10%
Konsultacje w sprawach decyzji administracyjnych, funduszy gminnych, budżet partycypacyjny, petycje do urzędów, spotkania z sołtysem, władzami lokalnymi	8%
Pomoc sąsiedzka (ogólnie), pomoc w przypadkach nagłych, awarie, zguby, zdrowie	8%
Imprezy kulturalne, kino osiedlowe, dom kultury, warsztaty, spotkania tematyczne	8%
Bezpieczeństwo na osiedlu, we wsi – wszelkie kwestie	7%
Sport i rekreacja – imprezy sportowe, aktywność fizyczna, infrastruktura sportowa	7%
Wspólne spędzanie czasu, działania integracyjne (ogólnie)	6%
Wycieczki, wyjazdy w tym dla seniorów	5%
Wymienianie się przedmiotami zbędnymi, wyprzedaże garażowe, recykling	3%
Protesty przeciwko decyzjom administracyjnym, różnym uciążliwościom	3%
Straż pożarna – wsparcie, poprawa funkcjonowania, wywalczyli samochód	2%
Działania w ramach Wspólnoty Mieszkaniowej	1%
Opieka nad zwierzętami, organizacja schroniska dla zwierząt	1%
Trudno powiedzieć	4%

W zakresie działań owych internetowych grup sąsiedzkich znajdują się jeszcze (po 8% wskazań): konsultacje w sprawach decyzji administracyjnych, uzgadnianie decyzji o przeznaczeniu funduszków sołeckich, budżetu partycypacyjnego, petycje do urzędów, organizacja spotkań z sołtysem czy władzami lokalnymi; pomoc sąsiedzka w nagłych przypadkach (awarie, zguby, zdrowie); organizowanie imprez kulturalnych, warsztatów, spotkań tematycznych, funkcjonowanie osiedlowego domu kultury, kina osiedlowego, kręcenie filmów czy wydawanie książek. Tylko niewiele rzadziej (po 7% wskazań) wymieniano bezpieczeństwo (kwestie częstszych patroli straży miejskiej, doposażenia policji, pilnowania okolicy czy zgłaszania zagrożeń na mieście) lub organizowanie imprez sportowych (aktywność fizyczna, organizowanie zawodów, budowa infrastruktury sportowej, ścieżek zdrowia itp.). Wspominano jeszcze o działaniach podejmowanych na rzecz seniorów, o organizowaniu im wycieczek (5%), organizowaniu tzw. wyprzedaży garażowych, wymieniania się przedmiotami zbędnymi czy wszelkiego rodzaju jadalno- czy ubraniodzielnymi, a także o systemie recyklingu (3%), także o koordynacji wszelkich protestów przeciwko niesłusznym decyzjom administracyjnym czy różnym uciążliwościom (3%), a wreszcie o wsparciu dla lokalnych służb ratunkowych, najczęściej straży pożarnej (wsparcie, poprawa funkcjonowania, wywalczenie samochodu – 2%).

Odkąd prowadzimy badanie więzi społecznych w miejscu zamieszkania, możemy obserwować, że relacje sąsiedzkie o charakterze czysto grzecznościowym i konwencjonalnym stają się stopniowo (zwłaszcza w ostatnim siedmioleciu) coraz mniej powszechne. W ciągu całego analizowanego okresu niespełna trzydziestu lat obserwujemy także minimalne, ale jednak dość systematyczne, zmniejszanie się zakresu sąsiedzkiego współdziałania o charakterze pomocowym, polegającego na wyświadczaniu sobie drobnych przysług, jak np. pożyczanie sobie czegoś, pilnowanie domu, pomoc w opiece nad dziećmi czy odbieranie przesyłek. Być może to ostatnie zjawisko świadczy o wzroście dostępności i jakości profesjonalnych usług wszelkiego rodzaju, co nie wymusza już konieczności proszenia sąsiadów o tego typu pomoc. Natomiast dużo częstsze w relacjach z sąsiadami, niż rejestrowaliśmy kiedykolwiek wcześniej, są dziś kontakty o charakterze towarzyskim – wzajemne odwiedzanie się, bywanie u siebie na uroczystościach rodzinnych czy innych spotkaniach. W porównaniu z 2017 rokiem odsetek badanych, którzy utrzymują tego typu zażyłe kontakty z sąsiadami wzrósł aż o 20 punktów procentowych. Tę tendencję wzrostową obserwujemy również w dłuższym okresie – jeśli za punkt odniesienia przyjąć rok 1995, to odsetek tego typu relacji zwiększył się o 14 punktów procentowych. Od roku 2008, czyli odkąd o to pytamy, na podobnym poziomie utrzymuje się liczba sąsiedzkich konfliktów.

Mimo spadku niewielkiego znaczenia samopomocowych usług sąsiedzkich, ogólnie rzecz biorąc w ciągu ostatnich siedmiu lat zdecydowanie zwiększył się wcześniej dość stabilny odsetek badanych utrzymujących bliskie relacje z sąsiadami, zarówno te o charakterze towarzyskim, jak i pomocowym. O ile w okresie 2008–2017 odsetek ten nie przekraczał jednej trzeciej deklaracji, to obecnie sięga prawie połowy wskazań. Z drugiej strony wyraźnie zmniejszyła się liczba badanych utrzymujących tylko jednego typu kontakty z sąsiadami, natomiast nie zmienił się odsetek respondentów nieutrzymujących żadnych bliższych z nimi kontaktów. Tak znaczący wzrost intensywności sąsiedzkich więzi w ostatnich latach można interpretować jako efekt uboczny pandemii COVID-19 i okresu społecznej izolacji, która siłą rzeczy skazywała nas na współdziałanie z najbliższymi sąsiadami. Zadzierzgnięte wówczas więzi najwyraźniej utrzymują się do dziś.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

i Krzysztof Pankowski

TABELA 1

		Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie? W miarę możliwości nawiązuję kontakty z sąsiadami, rozmawiamy, kiedy się widzimy			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		88	11	1	933
Płeć	Mężczyźni	88	11	1	437
	Kobiety	88	12	1	496
Wiek	18–24 lata	75	24	1	90
	25–34	80	19	1	143
	35–44	89	10	1	181
	45–54	93	7	0	153
	55–64	93	6	1	142
	65 lat i więcej	90	9	1	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	90	8	1	387
	Miasto do 19 999	93	7		133
	20 000 – 99 999	87	12	1	180
	100 000 – 499 999	78	21	1	131
	500 000 i więcej mieszk.	83	15	1	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	87	13		132
	Zasadnicze zawodowe	89	10	1	202
	Średnie	86	13	1	325
	Wyższe	90	9	1	274
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	88	12	1	130
	Średni personel, technicy	87	11	2	39
	Pracownicy adm.-biurowi	88	12		60
	Pracownicy usług	84	16		67
	Robotnicy wykwalifikowani	88	12		109
	Robotnicy niewykwalifik.	95	5		36
	Rolnicy	94	6		33
	Pracujący na własny rach.	90	10		53
	Bezrobotni	86	14		17
	Emeryci	89	10	1	230
	Renciści	92	4	4	41
	Uczniowie i studenci	68	30	1	59
	Zajmujący się domem i inni	93	5	2	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	87	13		107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	86	13	1	99
	sekt. prywat. poza rolnict.	88	12	1	273
	prywatnym gosp. rolnym	95	5		41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	86	14	1	153
	Od 2000 do 2999 zł	89	10	1	156
	Od 3000 do 3999 zł	85	15		114
	Od 4000 do 5999 zł	89	10	1	129
	6000 zł i więcej	88	12		71
	Trudno powiedzieć	88	11	1	117
	Odmowa odpowiedzi	89	10	1	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	77	21	2	49
	Średnie	84	15	1	330
	Dobre	91	9	1	554
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	100			39
	Raz w tygodniu	91	9		310
	1–2 razy w miesiącu	88	11	1	132
	Kilka razy w roku	86	12	2	244
	W ogóle nie uczestniczy	82	17	1	189
Poglądy polityczne	Lewica	85	14	1	205
	Centrum	92	7	1	251
	Prawica	88	12		321
	Trudno powiedzieć	81	17	2	118

TABELA 2

		Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie? Mam dobrych sąsiadów, na których w razie potrzeby mógłbym/mogłabym liczyć			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		80	15	5	934
Płeć	Mężczyźni	82	13	5	437
	Kobiety	79	16	6	497
Wiek	18–24 lata	73	20	7	90
	25–34	70	23	8	144
	35–44	83	11	6	181
	45–54	85	11	4	153
	55–64	81	14	5	142
	65 lat i więcej	84	13	3	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	83	12	6	387
	Miasto do 19 999	88	7	4	133
	20 000 – 99 999	77	17	7	180
	100 000 – 499 999	73	22	5	132
	500 000 i więcej mieszk.	73	23	4	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	80	17	3	132
	Zasadnicze zawodowe	82	14	4	202
	Średnie	79	16	5	326
	Wyższe	80	13	8	274
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	79	13	7	130
	Średni personel, technicy	83	11	7	39
	Pracownicy adm.-biurowi	81	15	3	60
	Pracownicy usług	72	25	3	67
	Robotnicy wykwalifikowani	80	17	3	109
	Robotnicy niewykwalifik.	89	2	10	36
	Rolnicy	82	13	5	33
	Pracujący na własny rach.	84	6	10	53
	Bezrobotni	68	27	6	17
	Emeryci	83	14	3	230
	Renciści	82	13	5	41
	Uczniowie i studenci	65	24	11	59
	Zajmujący się domem i inni	84	11	4	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	79	14	7	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	80	18	3	99
	sekt. prywat. poza rolnict.	81	13	7	273
	prywatnym gosp. rolnym	85	9	7	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	79	15	6	153
	Od 2000 do 2999 zł	80	13	6	156
	Od 3000 do 3999 zł	80	19	1	114
	Od 4000 do 5999 zł	87	11	2	129
	6000 zł i więcej	75	13	12	71
	Trudno powiedzieć	81	14	4	118
	Odmowa odpowiedzi	76	17	7	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	28	4	49
	Średnie	76	19	5	330
	Dobre	84	11	6	556
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	94	4	2	39
	Raz w tygodniu	84	10	6	310
	1–2 razy w miesiącu	84	14	2	132
	Kilka razy w roku	79	17	5	244
	W ogóle nie uczestniczy	69	24	7	190
Poglądy polityczne	Lewica	75	19	6	205
	Centrum	86	9	4	252
	Prawica	81	16	3	321
	Trudno powiedzieć	74	17	9	118

TABELA 3

		Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie? Staram się tak postępować, by nikt z sąsiadów nie miał do mnie pretensji, ale trzymam się od nich na odległość			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		57	40	3	934
Płeć	Mężczyźni	57	40	3	438
	Kobiety	58	40	2	496
Wiek	18–24 lata	68	27	5	90
	25–34	62	37	1	144
	35–44	54	44	3	182
	45–54	53	44	3	153
	55–64	54	41	5	142
	65 lat i więcej	58	40	1	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	41	3	387
	Miasto do 19 999	55	44	1	133
	20 000 – 99 999	55	42	2	181
	100 000 – 499 999	64	34	2	131
	500 000 i więcej mieszk.	61	32	7	101
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	29	4	132
	Zasadnicze zawodowe	52	45	3	202
	Średnie	60	39	1	326
	Wyższe	54	42	4	274
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	36	4	130
	Średni personel, technicy	42	53	5	39
	Pracownicy adm.-biurowi	58	39	2	60
	Pracownicy usług	55	44	1	67
	Robotnicy wykwalifikowani	58	41	1	108
	Robotnicy niewykwalifik.	52	45	2	36
	Rolnicy	60	38	3	33
	Pracujący na własny rach.	48	46	5	54
	Bezrobotni	57	37	6	17
	Emeryci	58	40	2	229
	Renciści	60	36	4	41
	Uczniowie i studenci	73	22	6	59
	Zajmujący się domem i inni	56	42	2	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	54	39	8	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	59	40	1	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	55	44	1	273
	prywatnym gosp. rolnym	62	34	4	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	59	38	3	153
	Od 2000 do 2999 zł	60	39	1	155
	Od 3000 do 3999 zł	50	48	2	114
	Od 4000 do 5999 zł	55	43	1	129
	6000 zł i więcej	69	26	4	71
	Trudno powiedzieć	56	36	7	117
	Odmowa odpowiedzi	57	41	2	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	55	40	5	49
	Średnie	59	36	4	332
	Dobre	57	42	2	554
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	58	2	37
	Raz w tygodniu	55	44	2	310
	1–2 razy w miesiącu	58	36	6	132
	Kilka razy w roku	59	38	3	244
	W ogóle nie uczestniczy	62	36	1	189
Poglądy polityczne	Lewica	61	38	1	205
	Centrum	56	42	1	251
	Prawica	59	39	1	320
	Trudno powiedzieć	54	37	9	119

TABELA 4

		Czy poniższe stwierdzenia odzwierciedlają Pana(i) stosunki z sąsiadami czy też nie?			Liczba osób
		W miarę możliwości unikam sąsiadów i z nikim się nie kontaktuję			
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		15	84	1	935
Płeć	Mężczyźni	15	84	1	438
	Kobiety	15	83	2	497
Wiek	18–24 lata	18	82		89
	25–34	21	78	1	144
	35–44	15	83	2	182
	45–54	14	86	0	153
	55–64	11	86	2	142
	65 lat i więcej	12	85	2	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	11	87	2	387
	Miasto do 19 999	12	88		133
	20 000 – 99 999	14	84	2	181
	100 000 – 499 999	27	71	2	132
	500 000 i więcej mieszk.	17	81	1	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	83	2	132
	Zasadnicze zawodowe	15	83	2	202
	Średnie	17	82	1	326
	Wyższe	12	86	2	276
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	84	2	130
	Średni personel, technicy	10	87	3	39
	Pracownicy adm.-biurowi	15	85		60
	Pracownicy usług	22	78		67
	Robotnicy wykwalifikowani	22	78		109
	Robotnicy niewykwalifik.	9	91		36
	Rolnicy	6	94		33
	Pracujący na własny rach.	11	87	3	54
	Bezrobotni	14	86		17
	Emeryci	12	86	2	230
	Renciści	6	90	4	41
	Uczniowie i studenci	26	74		58
	Zajmujący się domem i inni	17	80	4	60
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	11	87	2
spółce właścicieli prywatnych i państwa		27	71	1	101
sekt. prywat. poza rolnict.		14	85	1	273
prywatnym gosp. rolnym		9	91		41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	11	86	3	153
	Od 2000 do 2999 zł	12	86	2	156
	Od 3000 do 3999 zł	23	77		114
	Od 4000 do 5999 zł	13	85	2	129
	6000 zł i więcej	17	83		71
	Trudno powiedzieć	13	86	1	118
	Odmowa odpowiedzi	16	82	2	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	78	2	49
	Średnie	18	79	3	331
	Dobre	12	87	1	556
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	1	99		39
	Raz w tygodniu	14	85	1	310
	1–2 razy w miesiącu	17	80	2	132
	Kilka razy w roku	11	87	2	244
	W ogóle nie uczestniczy	23	77		189
Poglądy polityczne	Lewica	16	83	1	204
	Centrum	11	88	1	252
	Prawica	17	82	1	321
	Trudno powiedzieć	18	75	6	119

TABELA 5

		Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć: Bywamy u siebie, wspólnie spędzamy czas				Liczba osób
		Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	
		%	%	%	%	
Ogółem		45	48	4	3	918
Płeć	Mężczyźni	46	47	4	3	427
	Kobiety	44	49	4	3	491
Wiek	18–24 lata	52	43	1	3	87
	25–34	52	41	2	4	144
	35–44	44	47	5	3	178
	45–54	39	57	3	1	151
	55–64	49	46	3	3	140
	65 lat i więcej	41	49	6	4	217
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	55	5	4	379
	Miasto do 19 999	45	48	3	3	131
	20 000 – 99 999	52	43	4	1	177
	100 000 – 499 999	58	37	1	4	130
	500 000 i więcej mieszk.	49	47	1	3	100
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	39	53	4	4	126
	Zasadnicze zawodowe	38	54	5	3	199
	Średnie	48	44	4	4	320
	Wyższe	49	45	3	3	273
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	52	41	5	2	127
	Średni personel, technicy	47	41	9	4	39
	Pracownicy adm.-biurowi	38	58	2	2	60
	Pracownicy usług	58	39	3	1	67
	Robotnicy wykwalifikowani	46	50	3	1	107
	Robotnicy niewykwalifik.	25	68	5	2	36
	Rolnicy	15	66	4	15	32
	Pracujący na własny rach.	53	45	2		52
	Bezrobotni	42	45	8	5	17
	Emeryci	43	48	4	4	224
	Renciści	42	55	3		39
	Uczniowie i studenci	58	37		5	56
	Zajmujący się domem i inni	41	50	1	8	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	51	42	4	3	106
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	44	51	5		98
	sekt. pryw. poza rolnict.	49	47	3	2	269
	prywatnym gosp. rolnym	23	60	7	10	40
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	42	49	3	6	148
	Od 2000 do 2999 zł	41	48	8	3	152
	Od 3000 do 3999 zł	51	43	4	2	114
	Od 4000 do 5999 zł	42	55	3		129
	6000 zł i więcej	60	38	1	1	71
	Trudno powiedzieć	46	46	4	5	114
	Odmowa odpowiedzi	43	51	2	4	191
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	47	2	2	48
	Średnie	46	46	4	4	320
	Dobre	44	49	4	3	550
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	63	3		39
	Raz w tygodniu	37	53	5	5	308
	1–2 razy w miesiącu	41	55	3	1	130
	Kilka razy w roku	50	43	4	4	238
	W ogóle nie uczestniczy	55	40	2	3	187
Poglądy polityczne	Lewica	48	47	3	2	203
	Centrum	44	49	3	4	249
	Prawica	46	46	5	4	318
	Trudno powiedzieć	49	46	3	3	111

TABELA 6

		Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć: Świadczy my sobie drobne przysługi, np. coś się pożyczy, popilnuje dziecka itp.				Liczba osób
		Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	
		%	%	%	%	
Ogółem		30	60	6	4	919
Płeć	Mężczyźni	29	60	6	5	429
	Kobiety	31	60	6	3	489
Wiek	18–24 lata	40	49	9	2	86
	25–34	42	48	5	5	143
	35–44	27	66	5	2	179
	45–54	26	69	3	3	151
	55–64	26	60	8	6	141
	65 lat i więcej	25	60	9	6	219
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	64	8	5	380
	Miasto do 19 999	33	61	3	4	131
	20 000 – 99 999	28	59	8	5	177
	100 000 – 499 999	46	48	5	1	127
	500 000 i więcej mieszk.	32	59	4	4	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	33	53	10	4	126
	Zasadnicze zawodowe	22	66	8	4	199
	Średnie	35	55	6	4	322
	Wyższe	28	64	4	5	271
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	60	8	2	126
	Średni personel, technicy	28	59	6	6	39
	Pracownicy adm.-biurowi	34	61	2	3	60
	Pracownicy usług	35	59	2	4	67
	Robotnicy wykwalifikowani	32	61	4	3	108
	Robotnicy niewykwalifik.	22	71	5	2	36
	Rolnicy	12	67	10	10	33
	Pracujący na własny rach.	24	65	6	5	52
	Bezrobotni	28	59	7	5	17
	Emeryci	28	58	10	5	225
	Renciści	29	63	4	4	39
	Uczniowie i studenci	41	46	10	4	56
	Zajmujący się domem i inni	33	61	1	5	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	58	4	3	106
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	59	5		97
	sekt. pryw. poza rolnict.	28	63	5	5	270
	prywatnym gosp. rolnym	19	63	12	6	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	35	56	6	3	149
	Od 2000 do 2999 zł	25	64	6	5	155
	Od 3000 do 3999 zł	30	58	8	4	112
	Od 4000 do 5999 zł	22	71	5	2	129
	6000 zł i więcej	34	59	4	3	71
	Trudno powiedzieć	34	51	11	4	113
	Odmowa odpowiedzi	31	59	4	6	190
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	60		2	48
	Średnie	33	55	7	4	326
	Dobre	27	63	6	4	545
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	69	9	2	39
	Raz w tygodniu	22	65	7	5	306
	1–2 razy w miesiącu	29	62	5	4	131
	Kilka razy w roku	33	56	6	5	239
	W ogóle nie uczestniczy	40	54	4	2	187
Poglądy polityczne	Lewica	31	58	7	3	202
	Centrum	26	63	7	4	251
	Prawica	31	59	5	5	318
	Trudno powiedzieć	33	57	7	3	112

TABELA 7

		Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć: Kiedy się spotkamy, to powiemy sobie „dzień dobry”, „co słyhać?”, ale nic więcej				Liczba osób
		Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	
		%	%	%	%	
Ogółem		23	39	17	21	928
Płeć	Mężczyźni	25	37	16	21	433
	Kobiety	21	41	17	21	495
Wiek	18–24 lata	14	40	15	32	90
	25–34	17	46	20	18	142
	35–44	24	40	15	21	181
	45–54	25	39	18	19	153
	55–64	22	40	21	17	140
	65 lat i więcej	28	34	14	25	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	28	37	17	18	387
	Miasto do 19 999	21	39	19	21	133
	20 000 – 99 999	21	37	17	25	178
	100 000 – 499 999	14	46	12	29	128
	500 000 i więcej miesz.	21	45	17	17	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	23	41	11	26	132
	Zasadnicze zawodowe	27	38	17	18	201
	Średnie	21	40	16	23	324
	Wyższe	21	38	21	20	272
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	18	41	20	21	129
	Średni personel, technicy	20	29	28	22	38
	Pracownicy adm.-biurowi	23	40	21	16	60
	Pracownicy usług	20	45	14	22	67
	Robotnicy wykwalifikowani	18	48	20	14	109
	Robotnicy niewykwalifik.	28	39	17	16	36
	Rolnicy	39	33	17	10	33
	Pracujący na własny rach.	18	29	17	36	53
	Bezrobotni	48	18	9	25	17
	Emeryci	26	36	14	24	228
	Renciści	28	53	2	17	39
	Uczniowie i studenci	9	39	19	33	59
	Zajmujący się domem i inni	27	41	14	19	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	40	21	18	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	17	40	24	19	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	41	17	21	272
	prywatnym gosp. rolnym	35	36	13	16	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	27	39	10	24	153
	Od 2000 do 2999 zł	29	38	17	16	154
	Od 3000 do 3999 zł	23	36	25	17	114
	Od 4000 do 5999 zł	16	43	15	26	128
	6000 zł i więcej	18	40	19	23	71
	Trudno powiedzieć	18	40	17	25	117
	Odmowa odpowiedzi	23	39	17	21	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	30	33	14	22	48
	Średnie	24	41	16	18	329
	Dobre	21	39	17	23	552
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	19	37	20	23	39
	Raz w tygodniu	26	35	16	22	307
	1–2 razy w miesiącu	28	42	15	15	132
	Kilka razy w roku	21	41	16	22	243
	W ogóle nie uczestniczy	17	41	18	24	189
Poglądy polityczne	Lewica	17	39	17	28	203
	Centrum	26	37	19	18	251
	Prawica	24	40	14	21	320
	Trudno powiedzieć	27	38	14	21	116

TABELA 8

		Czy są tacy sąsiedzi, o których może Pan(i) powiedzieć: Ciągłe są z nimi kłótnie				Liczba osób
		Nie ma takich	Są, od 1 do 5	Więcej, ale nie większość	Większość	
		%	%	%	%	
Ogółem		92	7	1	1	931
Płeć	Mężczyźni	92	7	1	0	434
	Kobiety	91	7	1	1	497
Wiek	18–24 lata	83	14	2	1	90
	25–34	93	6	1		144
	35–44	93	6	1	1	180
	45–54	91	6	1	2	152
	55–64	92	7		1	142
	65 lat i więcej	93	7	0	0	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	93	6	0	0	387
	Miasto do 19 999	92	6	1	1	132
	20 000 – 99 999	91	8	1		178
	100 000 – 499 999	87	11	1	1	131
	500 000 i więcej miesz.	92	6		1	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	90	9	1		132
	Zasadnicze zawodowe	92	8			201
	Średnie	91	7	1	1	325
	Wyższe	92	7	0	1	273
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	91	8	1		129
	Średni personel, technicy	95	5			39
	Pracownicy adm.-biurowi	91	7	2		60
	Pracownicy usług	96	4			67
	Robotnicy wykwalifikowani	95	4		1	108
	Robotnicy niewykwalifik.	97	3			36
	Rolnicy	90	7		3	33
	Pracujący na własny rach.	83	13		3	53
	Bezrobotni	89	11			17
	Emeryci	94	6	0	0	229
	Renciści	90	7		4	40
	Uczniowie i studenci	83	14	3		59
	Zajmujący się domem i inni	84	13	3		60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	93	6	1		107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	94	6			98
	sekt. pryw. poza rolnict.	93	6	0	1	272
	prywatnym gosp. rolnym	91	6		3	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	90	8	0	1	153
	Od 2000 do 2999 zł	89	9	1	2	156
	Od 3000 do 3999 zł	91	7	1	1	114
	Od 4000 do 5999 zł	90	10			129
	6000 zł i więcej	88	11		1	71
	Trudno powiedzieć	89	9	1		118
	Odmowa odpowiedzi	98	1	1		191
Ocena własnych war. mater.	Złe	86	14			48
	Średnie	90	8	1	1	329
	Dobre	93	6	0	1	554
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	95	5			38
	Raz w tygodniu	91	7	1	1	310
	1–2 razy w miesiącu	90	9	0	1	132
	Kilka razy w roku	93	5	1	1	244
	W ogóle nie uczestniczy	89	10	1		190
Poglądy polityczne	Lewica	93	7			203
	Centrum	91	7	1	2	252
	Prawica	90	8	1	1	321
	Trudno powiedzieć	93	7			117

TABELA 9

		Wskaźnik dobrego sąsiedztwa			Liczba osób
		Utrzymywanie zarówno kontaktów towarzyskich, jak i świadczeniowych przynajmniej z niektórymi sąsiadami	Jeden typ kontaktów przynajmniej z niektórymi sąsiadami	Brak kontaktów towarzyskich i świadczeniowych	
		%	%	%	
Ogółem		49	24	27	939
Płeć	Mężczyźni	48	25	27	442
	Kobiety	50	23	27	497
Wiek	18–24 lata	43	18	39	90
	25–34	41	23	36	145
	35–44	51	23	26	183
	45–54	55	23	22	154
	55–64	47	30	23	142
	65 lat i więcej	53	24	23	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	58	22	21	388
	Miasto do 19 999	47	26	28	134
	20 000 – 99 999	44	29	27	182
	100 000 – 499 999	38	18	44	132
	500 000 i więcej mieszk.	45	27	28	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	52	19	30	132
	Zasadnicze zawodowe	58	22	20	203
	Średnie	45	25	31	328
	Wyższe	48	26	26	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	43	29	28	130
	Średni personel, technicy	49	27	24	39
	Pracownicy adm.-biurowi	53	19	28	62
	Pracownicy usług	40	29	32	67
	Robotnicy wykwalifikowani	47	25	28	111
	Robotnicy niewykwalifik.	69	15	16	36
	Rolnicy	80	10	9	33
	Pracujący na własny rach.	45	28	27	54
	Bezrobotni	58	13	28	17
	Emeryci	51	25	25	230
	Renciści	52	19	29	41
	Uczniowie i studenci	41	16	43	59
	Zajmujący się domem i inni	50	25	26	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	44	25	31	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	45	26	29	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	48	26	26	273
	prywatnym gosp. rolnym	72	14	15	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	49	22	30	153
	Od 2000 do 2999 zł	54	24	22	156
	Od 3000 do 3999 zł	46	26	28	114
	Od 4000 do 5999 zł	53	30	17	129
	6000 zł i więcej	40	27	33	71
	Trudno powiedzieć	48	20	32	118
	Odmowa odpowiedzi	51	20	29	198
Ocena własnych war. mater.	Złe	45	21	34	49
	Średnie	47	24	29	333
	Dobre	51	24	25	557
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	62	23	15	39
	Raz w tygodniu	58	22	19	310
	1–2 razy w miesiącu	51	26	23	132
	Kilka razy w roku	45	25	30	245
	W ogóle nie uczestniczy	40	23	37	190
Poglądy polityczne	Lewica	49	22	30	206
	Centrum	52	26	23	252
	Prawica	49	23	27	321
	Trudno powiedzieć	42	27	32	120

TABELA 10

		Czy w Pana(i) otoczeniu działa jakaś sąsiedzka grupa internetowa zajmująca się sprawami najbliższej okolicy, tym, co się dzieje w Pana(i) miejscowości, na osiedlu, w dzielnicy?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		20	67	13	936
Płeć	Mężczyźni	19	66	15	439
	Kobiety	20	69	11	496
Wiek	18–24 lata	32	57	12	90
	25–34	26	62	11	144
	35–44	28	62	10	183
	45–54	20	69	11	154
	55–64	12	72	17	142
	65 lat i więcej	8	76	15	223
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	73	11	388
	Miasto do 19 999	14	73	13	133
	20 000 – 99 999	20	63	17	181
	100 000 – 499 999	23	65	12	131
	500 000 i więcej mieszk.	34	51	15	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	9	74	17	132
	Zasadnicze zawodowe	12	75	13	202
	Średnie	17	71	12	325
	Wyższe	33	54	12	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	50	14	129
	Średni personel, technicy	39	53	7	39
	Pracownicy adm.-biurowi	18	66	16	60
	Pracownicy usług	12	80	8	67
	Robotnicy wykwalifikowani	19	73	7	111
	Robotnicy niewykwalifik.	23	59	18	36
	Rolnicy	11	77	11	33
	Pracujący na własny rach.	28	53	18	54
	Bezrobotni	25	69	6	17
	Emeryci	7	78	15	229
	Renciści	13	66	21	41
	Uczniowie i studenci	27	56	16	59
	Zajmujący się domem i inni	20	75	4	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	56	19	106
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	65	13	101
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	63	10	273
	prywatnym gosp. rolnym	15	74	11	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	11	77	12	153
	Od 2000 do 2999 zł	18	65	17	156
	Od 3000 do 3999 zł	26	62	12	114
	Od 4000 do 5999 zł	28	63	9	129
	6000 zł i więcej	37	46	17	71
	Trudno powiedzieć	23	65	13	118
	Odmowa odpowiedzi	11	77	12	195
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	73	15	48
	Średnie	17	68	15	333
	Dobre	22	67	11	556
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	70	22	38
	Raz w tygodniu	18	71	12	310
	1–2 razy w miesiącu	15	74	11	132
	Kilka razy w roku	21	66	13	245
	W ogóle nie uczestniczy	27	61	13	190
Poglądy polityczne	Lewica	25	61	14	206
	Centrum	19	72	9	251
	Prawica	20	68	12	320
	Trudno powiedzieć	12	74	14	120

TABELA 11

		Uczestnictwo w internetowej grupie sąsiedzkiej wśród ogółu badanych			Liczba osób
		Aktywni uczestnicy – piszący i komentujący na forum	Bierni uczestnicy – jedynie przeglądający zamieszczone wpisy	Nie należący do żadnej internetowej grupy sąsiedzkiej	
		%	%	%	
Ogółem		3	9	88	939
Płeć	Mężczyźni	3	8	89	442
	Kobiety	4	10	87	497
Wiek	18–24 lata	1	19	80	90
	25–34	7	9	84	145
	35–44	6	12	82	183
	45–54	2	11	86	154
	55–64	1	5	94	142
	65 lat i więcej	2	3	95	224
Miejsce zamieszkania	Wieś	4	6	90	388
	Miasto do 19 999	1	8	91	134
	20 000 – 99 999	2	12	87	182
	100 000 – 499 999	3	9	88	132
	500 000 i więcej mieszk.	7	15	78	102
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	5	94	132
	Zasadnicze zawodowe	3	6	92	203
	Średnie	2	6	92	328
	Wyższe	7	16	77	277
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	6	24	70	130
	Średni personel, technicy	15	6	80	39
	Pracownicy adm.-biurowi	6	9	85	62
	Pracownicy usług		4	96	67
	Robotnicy wykwalifikowani	3	8	89	111
	Robotnicy niewykwalifik.	3	5	93	36
	Rolnicy		8	92	33
	Pracujący na własny rach.	3	14	82	54
	Bezrobotni	5		95	17
	Emeryci	1	3	95	230
	Renciści	6	2	91	41
	Uczniowie i studenci		12	88	59
	Zajmujący się domem i inni	5	6	89	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	15	80	107
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	8	88	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	5	13	81	273
	prywatnym gosp. rolnym		7	93	41
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	1	2	96	153
	Od 2000 do 2999 zł	3	6	91	156
	Od 3000 do 3999 zł	2	13	85	114
	Od 4000 do 5999 zł	5	14	81	129
	6000 zł i więcej	8	18	74	71
	Trudno powiedzieć	3	11	86	118
	Odmowa odpowiedzi	4	6	91	198
Ocena własnych war. mater.	Złe		9	91	49
	Średnie	3	6	91	333
	Dobre	4	10	85	557
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	2	96	39
	Raz w tygodniu	3	9	88	310
	1–2 razy w miesiącu	2	6	92	132
	Kilka razy w roku	4	9	86	245
	W ogóle nie uczestniczy	5	12	83	190
Poglądy polityczne	Lewica	6	13	82	206
	Centrum	1	8	91	252
	Prawica	5	8	87	321
	Trudno powiedzieć	2	4	93	120